

Gestur Pálsson læknir
Vökudeild
Barnaspítala Hringssins

Sýkingar hjá nýburum

Sýkingar hjá nýburum

- helstu mótefnaflokkar

- IgA

Verndar slímhúðir.

Er í brjóstamjólk.

- IgG

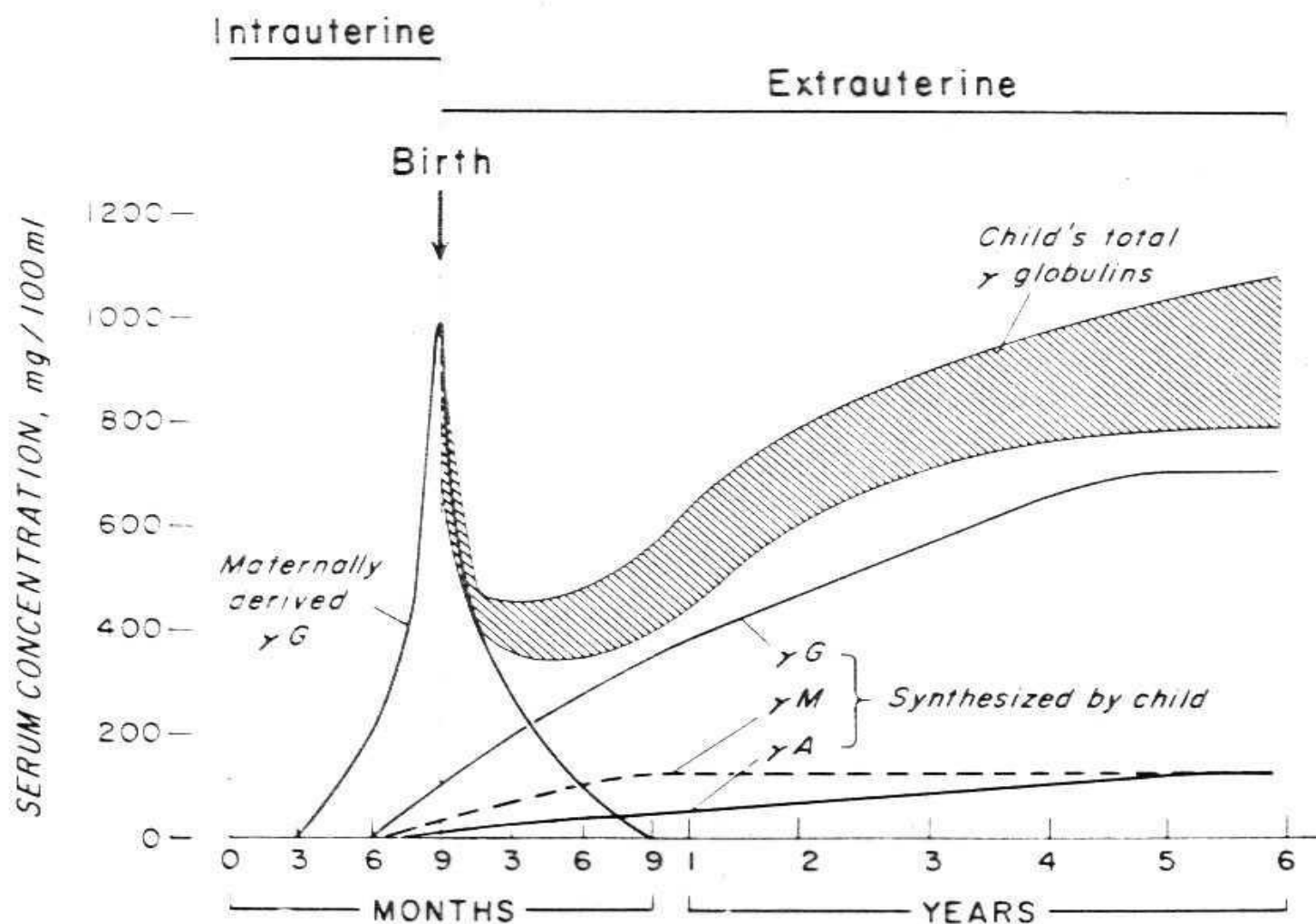
Kemst út úr blóðrás og út í utanfrumuvökann.

Berst yfir fylgju frá móður til fósturs.

- IgM

Stórt mótefni sem kemst ekki út úr blóðrásinni og ekki yfir fylgju.

Mótefnamyndun og flutningur mótefna yfir fylgju

Sýkingar hjá nýburum

- áhættuþættir sýkinga

- Léleg vörn ónæmiskerfis bæði hvað varðar frumu- og vessaónæmi:
  - Lág ónæmisglóbúlíngildi í sermi
  - Skortur á sérhæfum mótefnum
  - Minnkuð komplímentstarfsemi
  - Minnkuð opsonicstarfsemi
  - Skert phagocytastarfsemi
  - Þunn húð hjá fyrirburum

Alvarlegar sýkingar hjá nýburum

- sepsis - blóðsýking

- Skilgreining: Barn < 4 vikna gamalt, klínískt veikt og bakteríur ræktast úr blóði.
- Algengari hjá fyrirburum en fullburða börnum.
- Sýkingin byrjar oft sem lungnabólga, kemst þaðan út í blóðið og veldur sepsis.
- Úr blóðinu geta bakteríurnar auðveldlega komist inn í mænuvökva og valdið meningitis.

Alvarlegar sýkingar hjá nýburum

- nýgengi blóðsýkinga/heilahimnubólgu af völdum baktería

- 1-8/1000 lifandi fædd börn
  - 25-40% með f.p. 500 - 1000 g
- Heilahimnubólga í 20 - 25% tilvika
- Dánartíðni allt að 30 - 50%

Blóðsýkingar og/eða heilahimnubólga meðal nýbura á Íslandi

1976 - 2000

Nýfædd börn á tímabilinu	108.947
Sönnuð blóðsýking/heilah.bólga	242
drengir/stúlkur (142/100)	1.4
fullburða > 37 meðg.vikur	119
fyrirburar < 37 meðg.vikur	123
Nýgengi	2,2/1000

Blóðsýkingar og/eða heilahimnubólga meðal nýbura á Íslandi 1976 - 2000

Ár	Fjöldi	Dánir
1976	6	3
1977	10	2
1978	8	0
1979	13	3
1980	6 =43	1 = 9 (21%)

1981	8	1
1982	8	3
1983	2	0
1984	9	2
1985	7 =34	1 =7 (21%)

1986	8	2
1987	7	2
1988	10	2
1989	6	0
1990	10=41	1=7 (17%)

1991	13	0
1992	6	0
1993	13	4
1994	10	2
1995	15 =57	1=7 (12%)

Samtals	175	30 (17%)

Ár	Fjöldi	Dánir
1996	9	1
1997	19	0
1998	10	0
1999	19	1
2000	10 =67	0 = 2 (3%)
Samtals	242	32 (13%)

Alvarlegar sýkingar hjá nýburum

- sýkingarleiðir

■ Yfir fylgju (prenatal)

- Listeria, Syphilis, Berklar, Toxoplasma

■ Skömmu fyrir fæðingu (perinatal)

- yfirleitt chorioamnionitis hjá móður
- einkum Streptococcus af gr. B.

■ Frá móður í fæðingu, eftir að belgir hafa rofnað, og á leið barnsins í gegnum fæðingarvegin (perinatal)

- Gr. B streptókokkar, E. Coli, Enterokokkar

■ Eftir fæðingu, frá umhverfinu (nosocomial)

- Staphylokokkar, pseudomonas

Alvarlegar sýkingar hjá nýburum

- snemmkomin sýking

- Einkenni koma fram < 7 sólarhringum eftir fæðingu
  - Oft tengd vandamálum í fæðingu
    - farið vatn > 24 klst
    - sýking hjá móður
    - fyrirburar
    - colonisering
  - Oft svæsin sýking (Gr. B streptókokkar)
    - Lungnabólga, blóðsýking, etv. meningit
      - Streptókokkar, gram neg. stafir, H influenze, pneumokokkar, Listería
- Dánartíðni allt að 30 – 50%

Afdrif eftir upphafi einkenna 1976 - 2000

Fjöldi

100

90

80

70

60

50

40

30

20

10

0

1

2

3

4

5

6

7

2

3

4

dagur

vikur

Aldur

Lifandi
Látnir

72

14

13

5

12

2

5

1

6

3

11

1

10

1

40

4

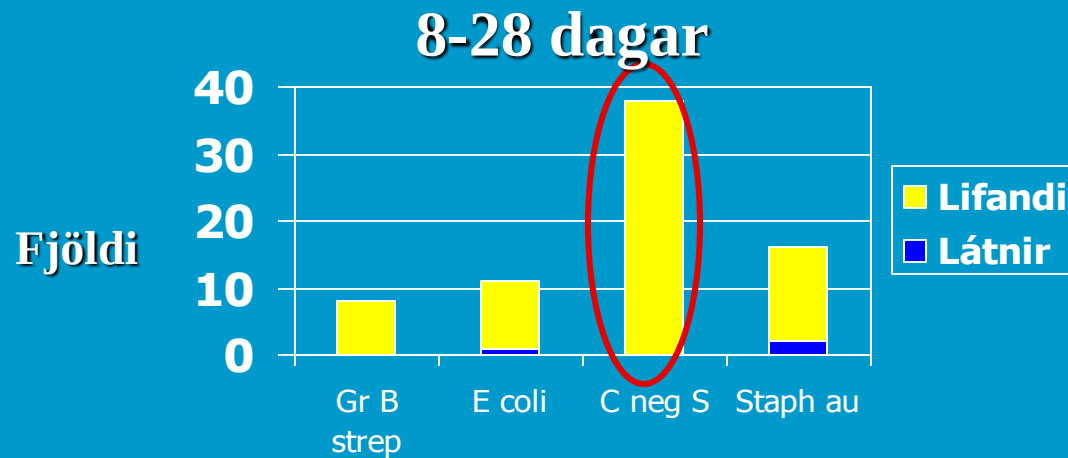
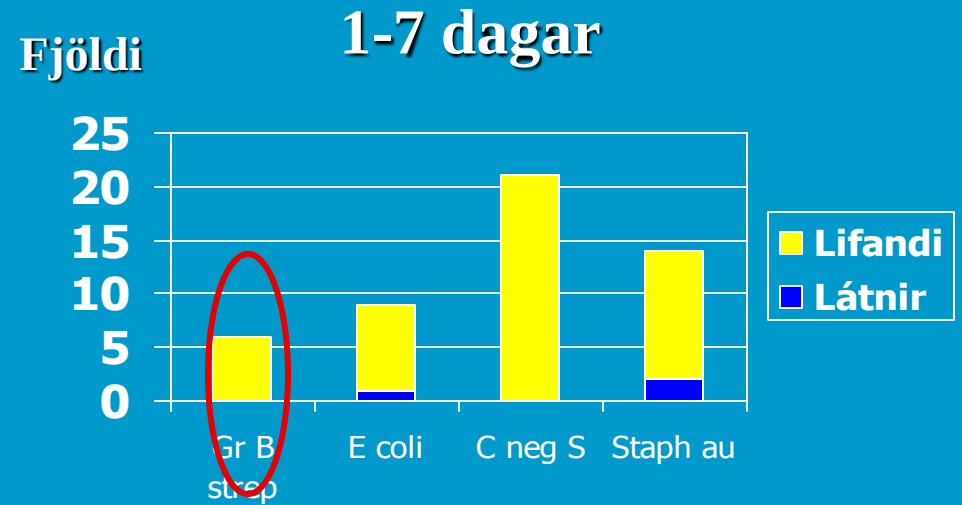
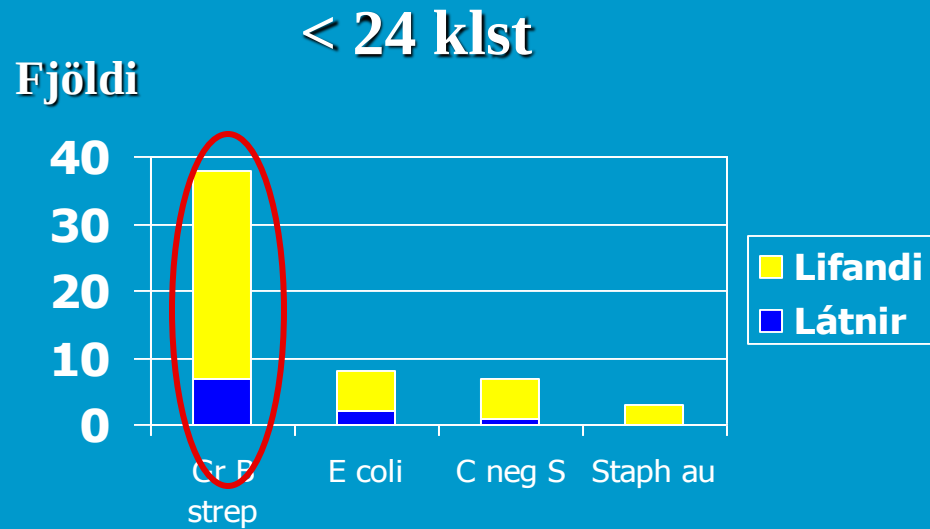
28

0

12

1

Upphaf einkenna – aðalsjúkdómsvaldar 1976 - 2000

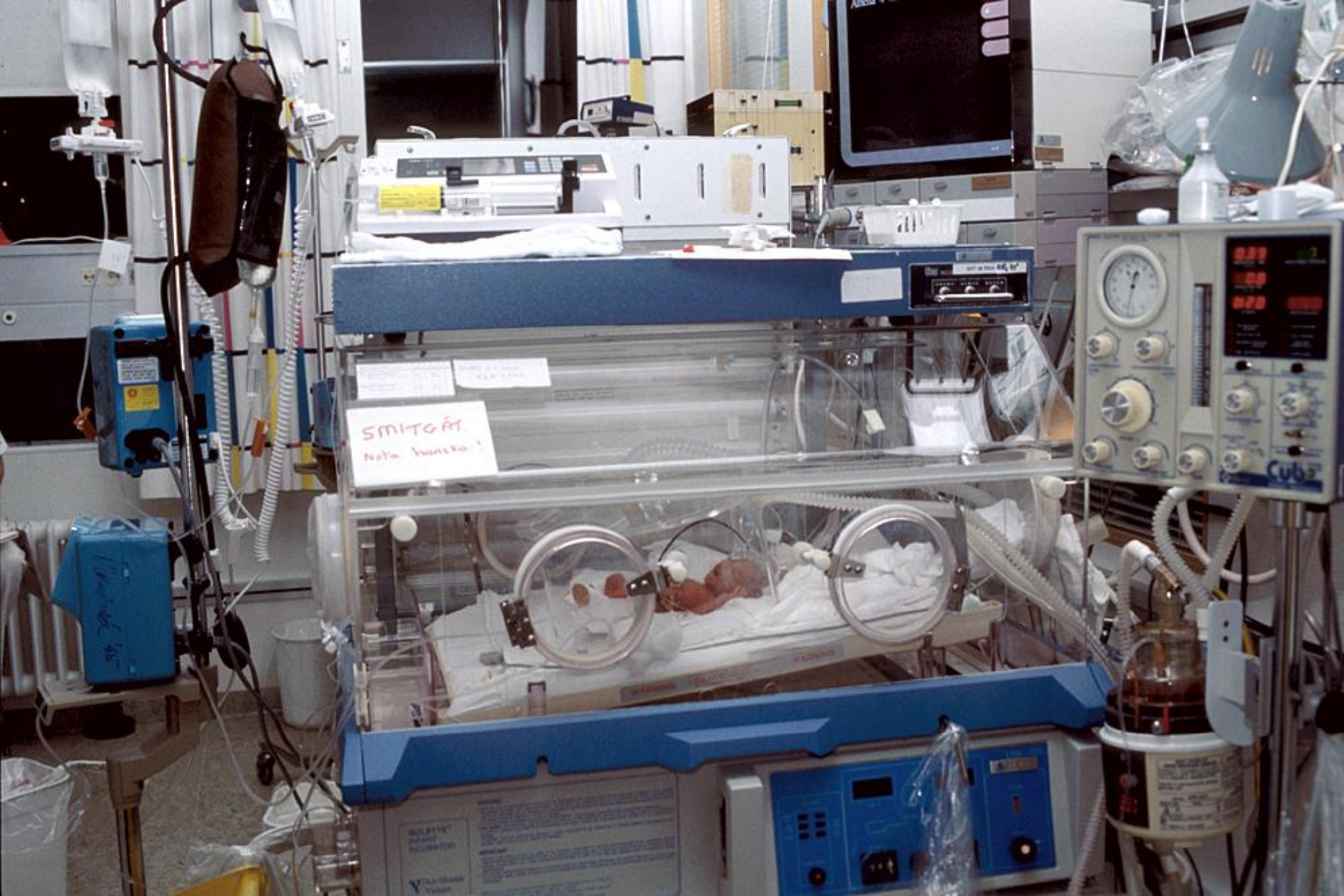
Alvarlegar sýkingar hjá nýburum

- síðkomin sýking - nosocomial

- Einkenni koma fram 8 – 28 sólarhringum eftir fæðingu
  - Oftar fullburða börn án fæðingarvandamála
  - Hægari gangur, sjaldnar eins veik
  - Heilahimnubólga algengari
  - Dánartíðni lægri
  - Aukin lifun fyrirbura hefur breytt myndinni
  - Staphylokokkar, pseudomonas, gram neg. stafir

SMITGÅT
Neta hunsko

Alvarlegar sýkingar hjá nýburum

- áhættuþættir sýkinga

■ Áhættuþættir:

- 1) Móðir með merki um chorioamnionitis
- 2) Móðir með þvagfærasýkingu
- 3) Belgir rofna löngu fyrir fæðingu (> 24 klst.)
- 4) Fyrirburafæðing
- 5) Móðir Gr. B streptokokkaberi

Alvarlegar sýkingar hjá nýburum

- bakteríur – breytileg faraldsfræði

- 1930 – 1940 Gr. A streptókokkar
- 1940 – 1950 E. Coli
- 1950 – 1960 Staph. aureus
- 1960 – 1970 E. Coli
- 1970 – 1980 Gr. B streptókokkar
- 1980 – 1990 Gr. B streptókokkar
Coag. neg. staph.
- 1990 – 2000 Coag. neg. staph.

Sýkingar hjá nýburum

- helstu bakteríur

- Streptókokkar af gr. B
- E. Coli
- Enterókokkar
- Listeria
- Staphylókokkar

Alvarlegar sýkingar hjá nýburum á Íslandi 1976 - 2000

Sýklar	No	%	Dánir
Staph. coag. neg.	66	(27)	1
β -haemol. streptoc. Gr B	64	(26)	8
Staph. aureus	32	(13)	4
E. coli	28	(12)	4
Aðrir Streptococcar	21	(9)	4
Aðrar Enterobacteriaceae	19	(8)	6
Listeria monocytog.	7	(3)	2
Aðrar tegundir	21	(9)	4

Heilahimnubólga meðal nýbura á Íslandi 1976 - 2000

Bacterial species	No	Deaths
β-haemol. strept. Gr B	9	1
E. coli	4	0
Listeria monocytog.	3	1
Entbact. sakazakii	3	1
Staph. aureus	2	2
H. influenzae	1	0
Pseudomonas	1	1
Staph. coag. neg.	1	0
Total	24 (10%) ¹	6 (25%) ²

¹ of the total number of patients in the study (242)

² of the total number of patients with meningitis (24)

Sýkingar hjá nýburum

- Streptókokkar gr. B

- 20 - 30 % kvenna á barnsburðaraldri hafa þessa bakteríu í fæðingarvegi. U.þ.b. helmingur barna þeirra coloniserast í fæðingunni og 1 - 2 % fá invasiva sýkingu.
- Ef móðirin hefur ekki mótefni gegn bakteríunni í blóði er meiri hættu á að barnið fái hættulega sýkingu.

Sýkingar hjá nýburum

- Streptókokkar gr B

- Tvö form sýkingar:

a) Snemmkomin sýking (< 7 daga).

Yfirleitt sepsis, $\pm$ meningitis.

Oft einnig lungnabólga.

b) Síðkomin sýking (1 - 12 vikur).

Yfirleitt staðbundin sýking, s.s.

meningitis, mastitis, osteomyelitis og arthritis.

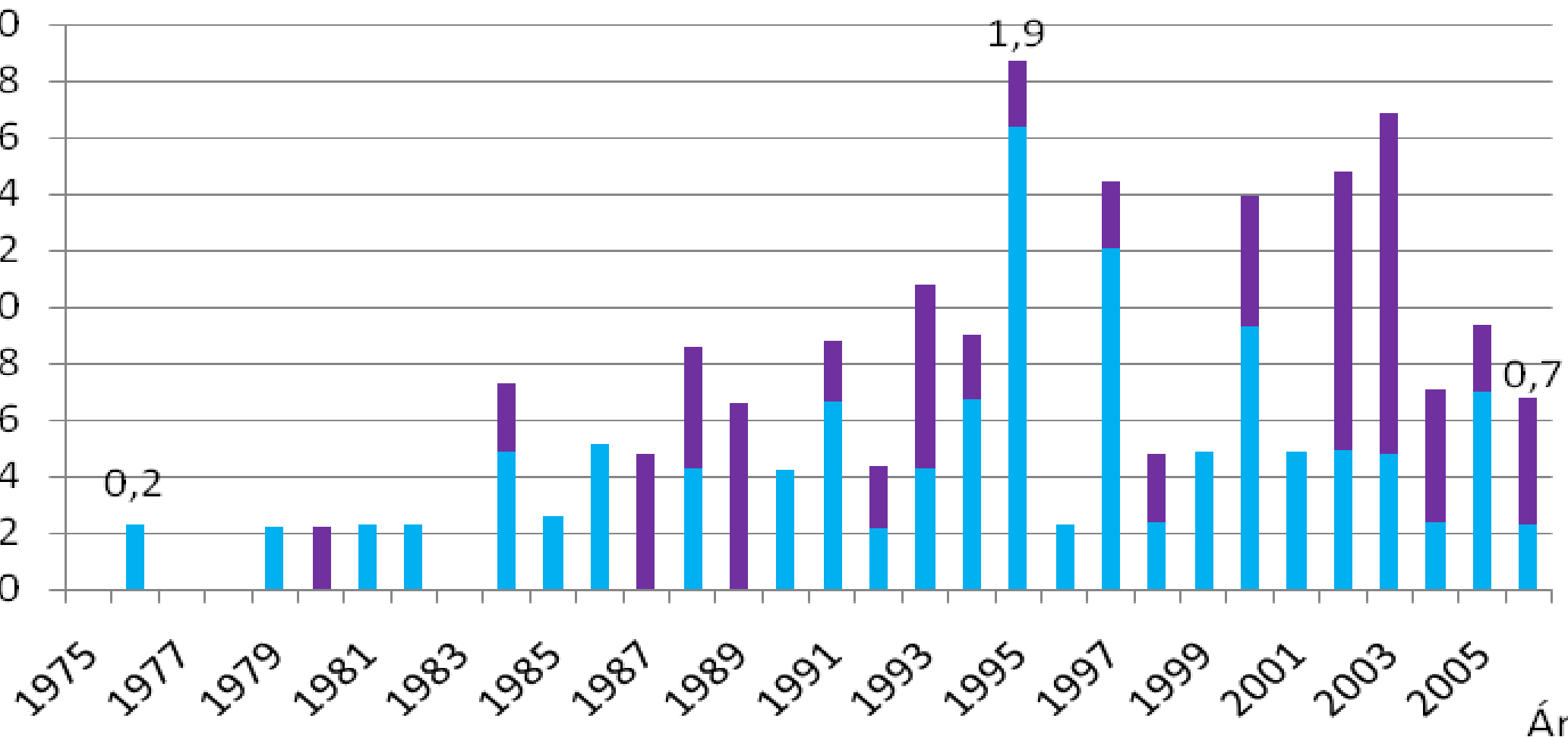
- Erfitt að uppræta colonisation hjá móður. Hins vegar minnka líkur á sýkingu hjá barni ef móður er gefið sýklalyf í fæðingunni, einkum ef barnið er í aukinni áhættu að fá sýkingu.

Nýgengi GBS sýkinga hjá íslenskum nýburum árin 1975-2006

■ Nýgengi snemmkominna sýkinga   ■ Nýgengi síðkominna sýkinga

Fjöldi tilfella á 1000 lifandi fædd börn

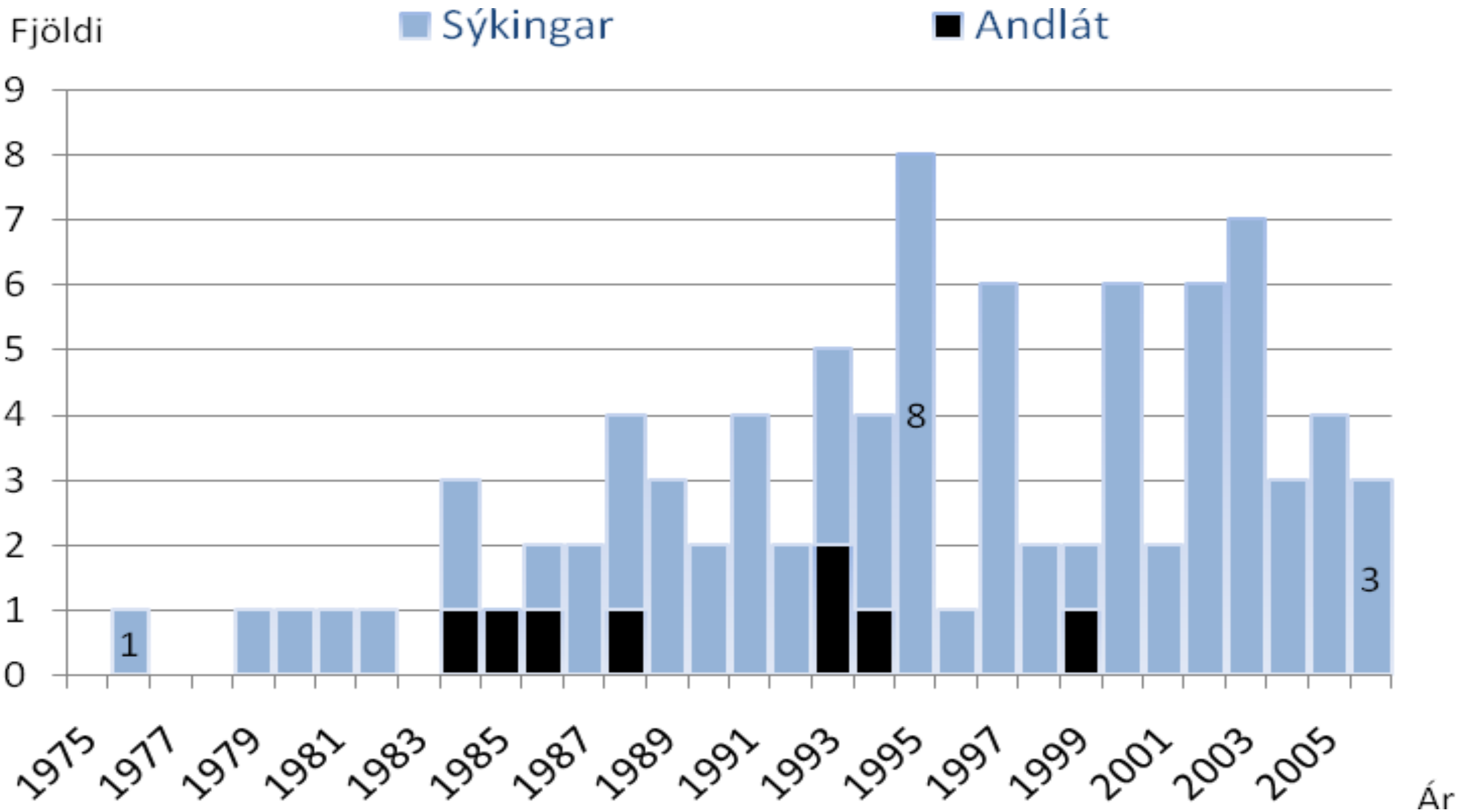

Landspítali háskólasjúkrahús

- intrapartum sýklalyfjameðferð

- Móðir með jákvæða GBS-ræktun á meðgöngu (strok – þvag).
- Amnionítgrunur.
- Fyrirburafæðing < 36-37 fullar vikur.
- Fyrra barn með GBS-sýkingu

Fjöldi GBS sýkinga hjá íslenskum nýburum og andlát árin 1975-2006

Sýkingar hjá nýburum

- E coli

- Sú gr. neg. baktería sem oftast veldur sýkingu í nýburum.
- Algeng orsök þvagfærasýkinga hjá konum.

Sýkingar hjá nýburum

- *Listeria monocytogenes*

- Veldur snemmsýkingum og seinkomnum sýkingum, líkt og sýkingar af völdum Streptokokka af gr. B.
- Getur einnig valdið fósturdauða.
- "Granulomatosis infantisepticum" er meðfædd sýking af völdum Listeria, sem einkennist af system sýkingu með lifrar og miltisstækkun, og granulomatous útbrotum á húð og munnslímhúð.

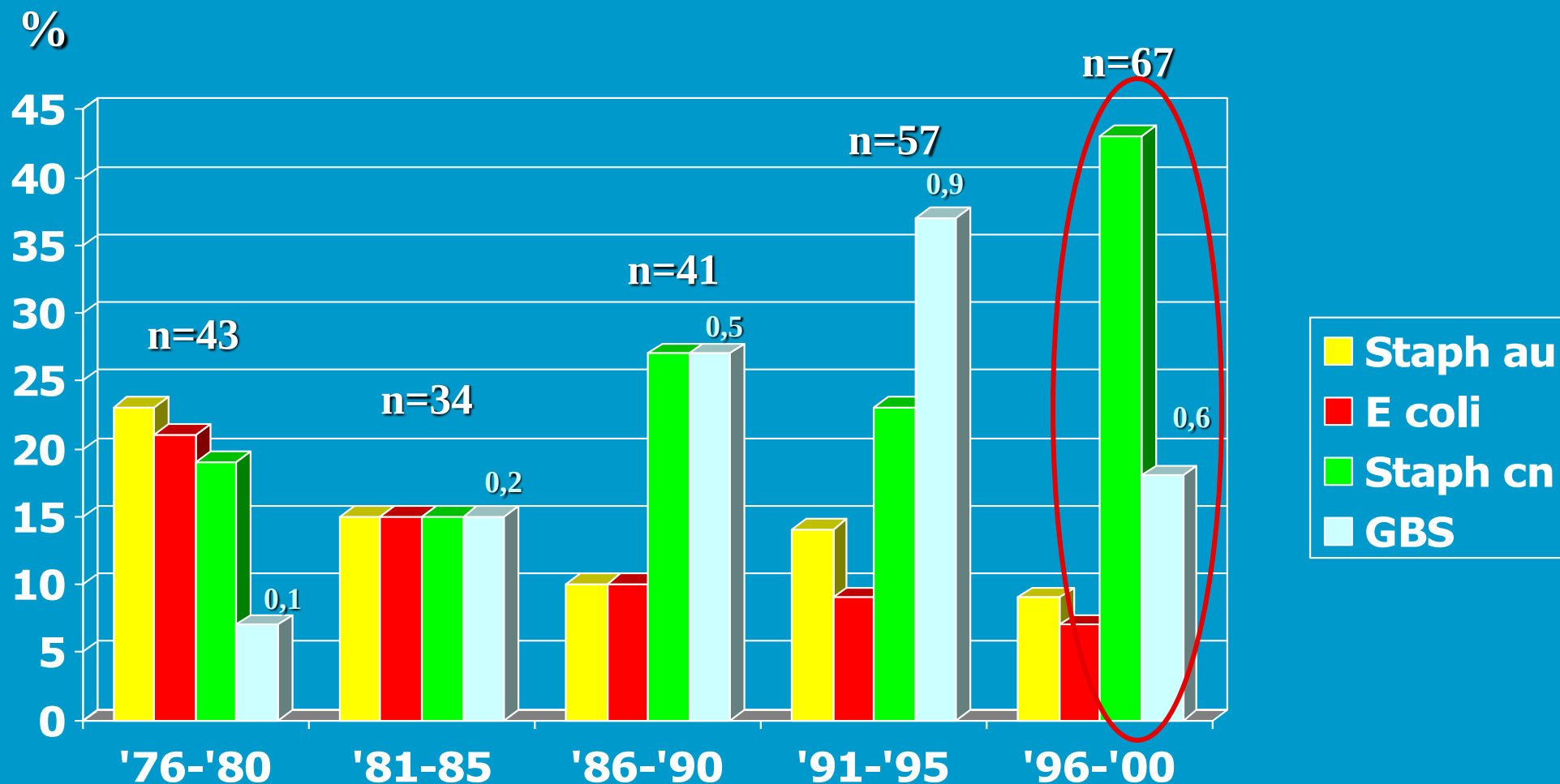
Sýkingar hjá nýburum

- Staphylókokkar

- Staphylókokkus aureus getur valdið staðbundnum sýkingum, s.s. sýkingu í húð (pemphigus), mastitis, cellulitis, osteomyelitis og arthritis.
- Coagulasa neikvæðir staphylókokkar eru algengasta orsök spítalasýkingar (nosocomial sýkinga) hjá fyrirburum.

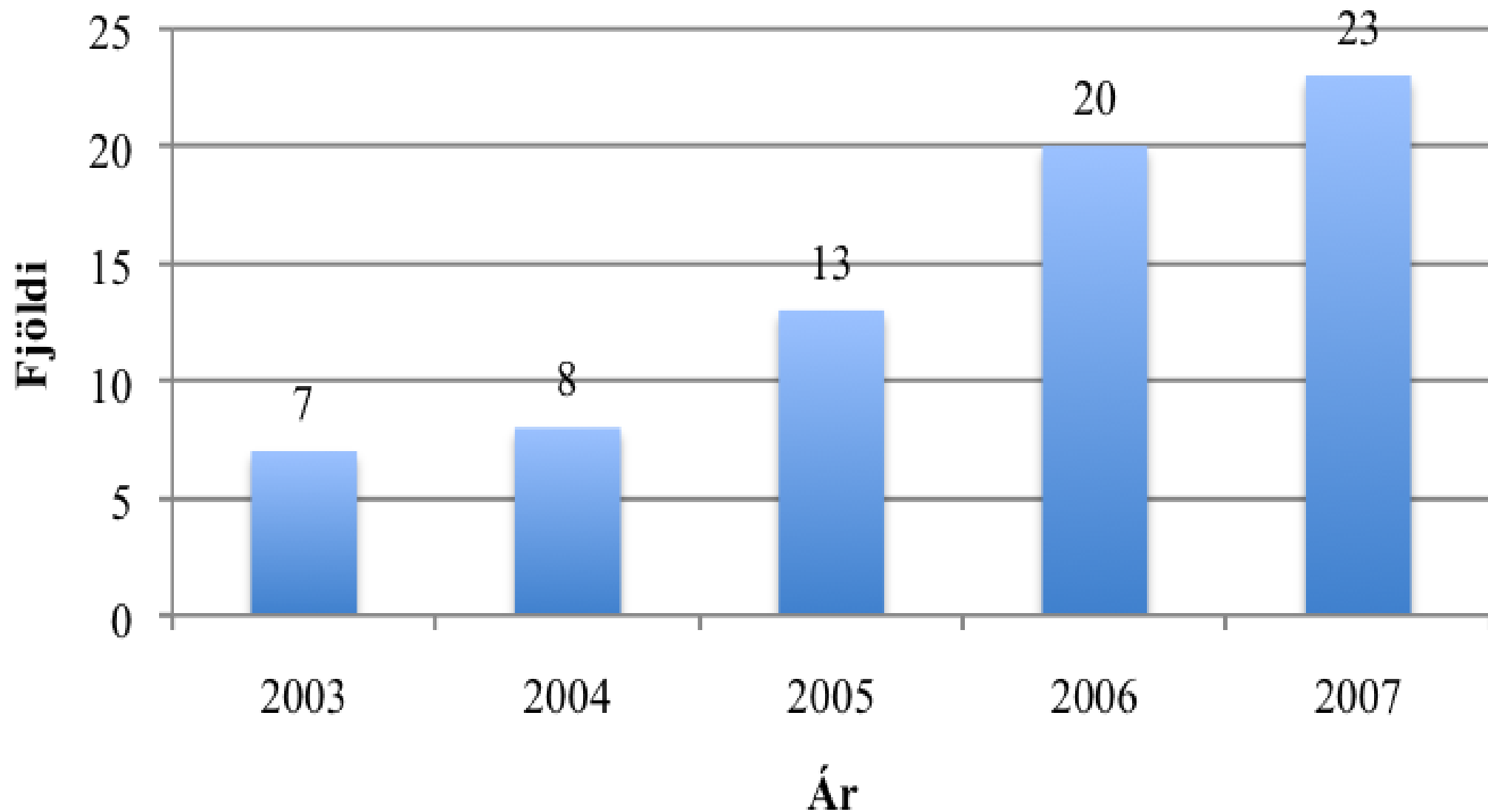
Niðurstöður 1976 - 2000

Hlutfall helstu baktería og nýgengi GBS

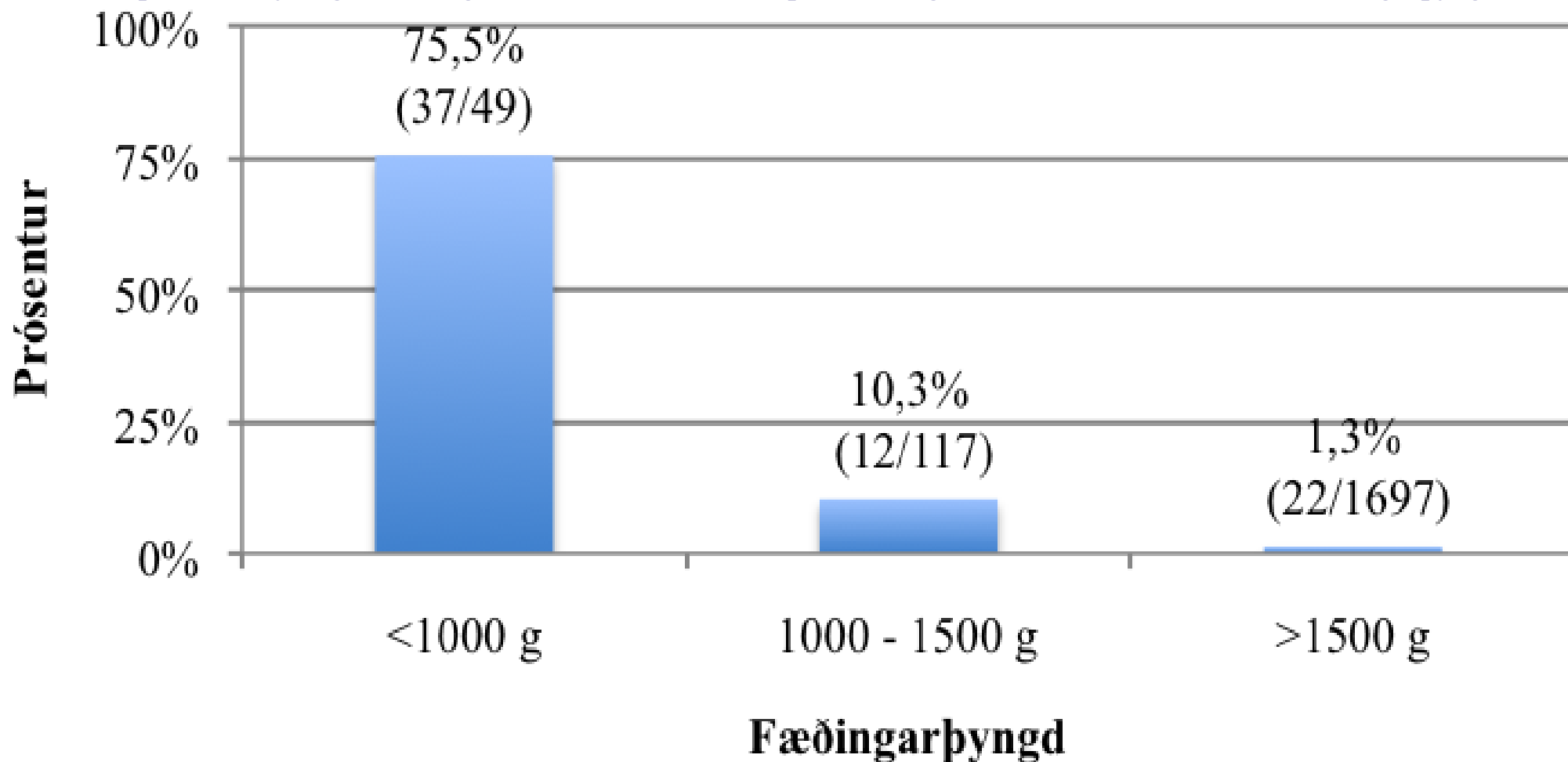
Fjöldi spítalablóðsýkinga á Vökudeild Barnaspítala Hringins árin 2003–2007

Spítalablóðsýkingar 2003 - 2007

Hlutfall spítalablóðsýkinga eftir fæðingarþyngd

Hlutfall spítalablóðsýkinga af innlögnum á Vökudeild Barnaspítala Hringins 2003 – 2007 með tilliti til fæðingarþyngdar

Bakteríur/sveppir og fæðingarþyngd nýbura með spítalablóðsýkingu á Vökudeild Barnaspítala Hringins 2003 – 2007

Baktería	Heild	<1000 g	1000-1500 g	>1500 g
	(N = 79)	(N = 42)	(N = 12)	(N = 25)
KNS	51 (64,6%)	29 (69,0%)	9 (75,0%)	13 (52,0%)
Aðrar gram jákvæðar bakteríur	14 (17,7%)	5 (12,0%)	2 (16,7%)	7 (28,0%)
Gram neikvæðar bakteríur	8 (10,1%)	4 (9,5%)	0 (0%)	4 (16,0%)
<i>Candida albicans</i>	6 (7,6%)	4 (9,5%)	1 (8,3%)	1 (4,0 %)

Sýkingar hjá nýburum

- sepsis/meningitis - greining

■ Helstu klínísk einkenni: Ósérhæfð – mismikil

- Hiti eða að barnið heldur illa á sér hita
- Fölvi / húð bláleit / húð marmoreruð
- Öndunarörðugleikar
- Slappleiki
- Barnið drekkur illa
- Uppköst
- Krampar (ef meningitis)

Alvarlegar sýkingar hjá nýburum greining - rannsóknir

- Almenn blóðrannsókn
  - Fjöldi hvítra blóðkorna, deilitalning
- CRP
- LP (smásjárskoðun, ræktun)
- Etv. þvagræktun
- Röntgenmynd af lungum
- Yfirborðsstrok
- Hinn “gullni staðall”
  - Ræktun: Blóð og mænuvökvi (0,5-1,0 ml)
    - 98% jákv. eftir 72 klst.,

Alvarlegar sýkingar hjá nýburum greining – túlkun á niðurstöðum rannsókna

Það er engin ein rannsókn til sem nota má í byrjun til að staðfesta eða útiloka alvarlega sýkingu hjá nýfæddu barni, en niðurstöður rannsókna eru hafðar til hliðsjónar við greiningu

Alvarlegar sýkingar hjá nýburum greining – túlkun á niðurstöðum rannsókna

- Fjöldi hvítra blóðkorna og deilitalning í blóði
  - Fjöldi hvítra blóðkorna
    - Normal mörk mjög breytileg
    - $< 5000 - 7500/\text{mm}^3$
    - $> 30.000 - 40.000/\text{mm}^3$?
  - I/T hlutfall (óþroskaðir/heildarfjöldi neutrophila)
    - Normal mörk mjög breytileg
    - Aðrir þættir en sýking hafa áhrif
  - ANC (absolute neutrophil count)
    - Normal mörk mjög breytileg á fyrstu sólarhringum

Predictive values of adjunctive diagnostic tests

Forspárgildi blóðrannsókna

	Sensitivity (%)	Specificity (%)	Positive predictive value (%)	Negative predictive value (%)
ANC < 1750/mm	38-96	61-92	20-77	96-99
ANC < 10% (<5580/mm ³)	48	73	4	98
I/T ≥ 0.2	90-100	30-78	11-51	99-100
I/T ≥ 0.25	45	84	6	98
I/T ≥ 0.3	35	89	7	98
CRP > 10 mg/L	70-93	78-94	7-43	97-99.5
WBC < 5000/mm ³	100	83	27	100

Alvarlegar sýkingar hjá nýburum greining – túlkun á niðurstöðum rannsókna

- CRP (C-reactive protein - acute-phase protein)
  - Oft óáreiðanlegt í byrjun bráðrar sýkingar
    - Margt sem truflar
    - Mælist 6 klst eftir örvun
  - Gagnlegra í seríumælingum með 12 - 24 klst millibili
  - Lækkandi CRP bendir til áhrifaríkrar meðferðar

Alvarlegar sýkingar hjá nýburum - meðferð

- Sýklalyf
- Stuðningsmeðferð

Alvarlegar sýkingar hjá nýburum

- sepsis / meningitis meðferð

- Ampicillin og Gentamicin fyrstu lyf. Áframhaldandi lyfjameðferð ræðst af því hvað ræktast.
- Sé um meningitis að ræða, þá er Cefotaxime (Claforan®) notað í stað Gentamicin, þar sem það kemst betur inn í mænuvökva.
- Vancomycin notað við grun um eða staðfesta sýkingu af völdum Coagulasa neg. staphylókokka.

Alvarlegar sýkingar hjá börnum

- orsakavaldar og meðferð

Aldur	Orsakavaldar	Sýklalyf
Nýburar (0 – 28 daga)	GBS E. Coli Enterococcar <i>(bakteríur í fæðingarvegi)</i> Staphylococcus* <i>(spítalasýkingar)</i>	Ampicillin + Gentamicin eða Claforan (ef meningitis) Cloxacillin / vancomycin
Eldri börn	Meningococcar Pneumococcar Hemofilus influenzae <i>(bakteríur í nasopharynx)</i>	Rocephalin

Claforan (cefotaxime) útskilst um nýru.

Rocephalin (ceftriaxone) útskilst með galli og keppir við bilirúbín um próteinbindingu. Þess vegna ekki notað á nýburaskeiði.

*90% Coagulase-neg. staphylococcus. 10% Staph. aureus

Alvarlegar sýkingar hjá nýburum meðferð – sveppsýking

- *Candida albicans*
- Síðkomin sýking, oft óljós einkenni
- Miklir fyrirburar
- Mikil sýklalyfjanotkun
- Sveppameðferð
  - Diflucan (fluconazol): Fyrirbyggjandi, grunur um sýkingu
  - Liposomal Amphotericin B: Staðfest sýking
  - LAmB + 5-fluorocytosine: Alvarleg sýking, meningitis

Alvarlegar sýkingar hjá nýburum

sýklalyf - meðferðarlengd

■ Sýklalyf í æð

- Lágmark (48 -) 72 klst
- Lungnabólga: 7-10 dagar
- Sepsis: 10-14 dagar
- Heilahimnubólga: 10-21 dagar
- Sýkingar í beinum: amk. 4 vikur

Alvarlegar sýkingar hjá nýburum

önnur meðferð - stuðningsmeðferð

- Öndunarvél
- Slagæðarleggur
- Iv. vökví
- Inotropic meðferð: Dopamin/Dobutamin
- NO
- Plasma/blóð
- Surfactant
- TPN

Alvarlegar sýkingar hjá nýburum önnur meðferð - immunotherapy

- Granúlocytatransfusion
- Iv. immunoglobulin
- Colony-stimulating factors
  - Granulocyte colony-stimulating factor
  - Granulocyte-macrophage colony-stimulating factor

Alvarlegar sýkingar hjá nýburum -fyrirbyggjandi aðgerðir

- Hreinlæti í sb. við daglega umönnun nýbura
  - Handþvottur mikilvægastur
  - Framfylgja reglum í sb. við umgengni við æðaleggi
- Takmarka notkun sýklalyfja
- Vanda val sýklalyfja
- Iv. sýklalyfjameðferð í fæðingu skv. ákveðnum reglum
- Skima ófrískar konur á meðgöngu í leit að Gr B streptókokkum?

Alvarlegar sýkingar hjá nýburum

-neonatal sepsis - samantekt

- Alvarlegt sjúkdómsástand með hárrí dánartíðni.
- Ónæmiskerfi nýburans er óþroskað.
- Sérstakir “perinatal” orsakavaldar.
- Einkenni breytileg og oft ósérhæfð og getur því klínískt reynst erfitt að staðfesta greiningu í upphafi.
- Í byrjun er oft lítið gagn í rannsóknum til staðfestingar á greiningu.
- Meta þarf hvert tilfelli eftir meðgöngu- og fæðingarsögu, einkennum nýburans og hafa niðurstöður rannsókna til hliðsjónar.
- Tölvert hefur áunnist með fyrirbyggjandi aðgerðum, sérstaklega hvað Gr. B streptókokka varðar.
- Það getur skipt sköpum að bregðast rétt við.

Sýkingar hjá nýburum

- augnsýkingar

- Conjunctivits hjá nýburum orsakast oftast af Streptococcus pneumoniae, Hemofilus influenzae eða Staphylococcum.
- Meðferð:
  - Hreinsa með bómull vættri í volgu vatni.
  - E.t.v. sýklalyf í augu (Chloromycetin smyrsl eða Oftaquix augndropar).

Sýkingar hjá nýburum

- augnsýkingar

Chlamydia conjunctivitis

- Kemur seinna en sýkingar af völdum baktería, þ.e. 5 - 14 dögum eftir fæðingu.
- Meðferð: Erythromycin.

Sýkingar hjá nýburum

- augnsýkingar

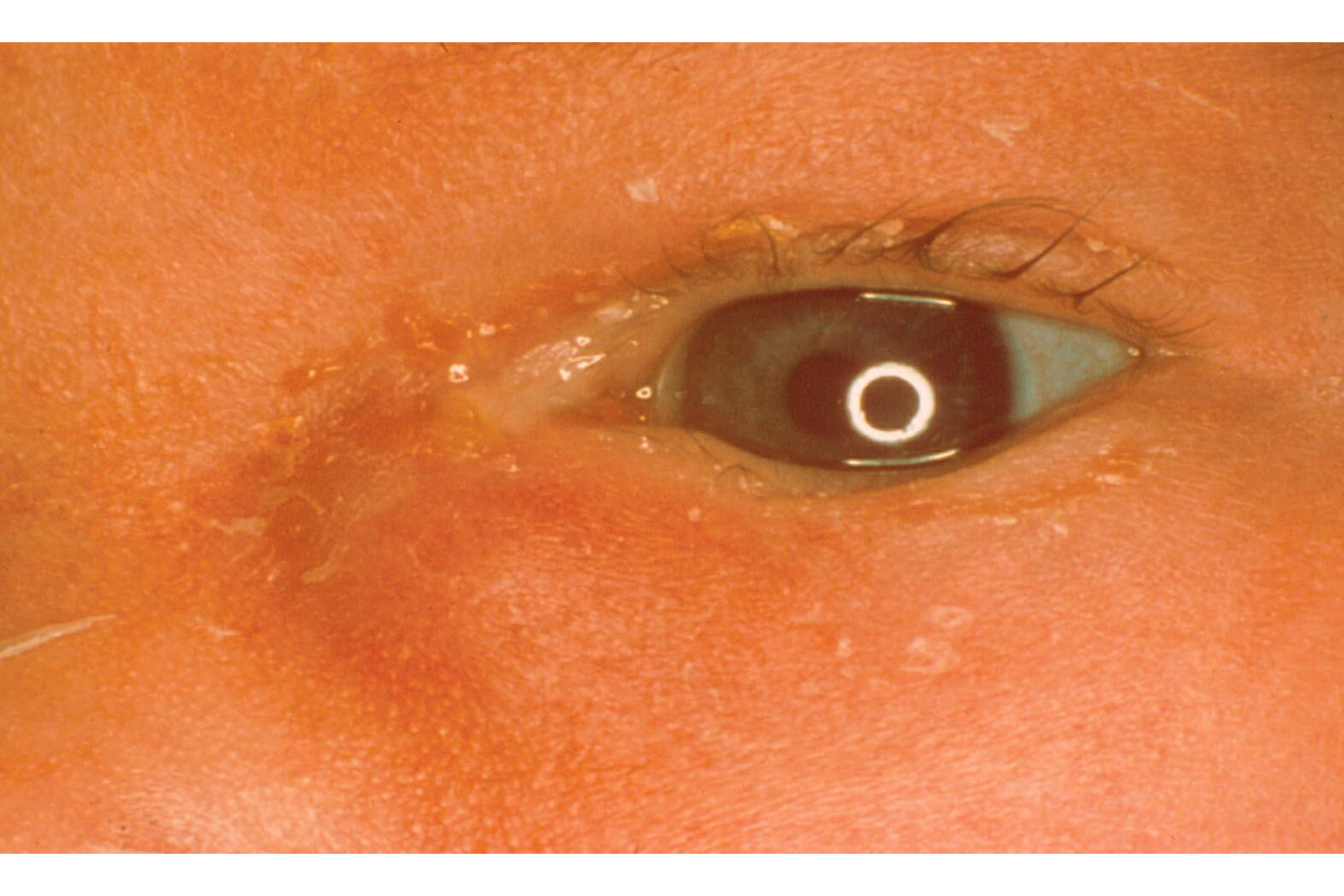
Neisseria gonorrhoeae

- Veldur alvarlegri sýkingu í augum, sem leitt getur til blindu.
- Einkennist af mjög mikilli graftarútferð og bólgu.
- Greining með ræktun.
- Meðferð: Sýklalyfjagjöf í æð (Cefotaxime), Cloramphenicol augnsmyrsl og skolun með saltvatni.

Sýkingar hjá nýburum

- dacryocystitis

- Sýking í tárasekk vegna þrengsla / stíflu í tárangangi.
- Meðferð: iv Claforan og Cloxacillin.

Sýkingar hjá nýburum

- pemphigus - blöðrusótt

- Pemphigus orsakast af staph. Aureus.
- Meðferð:
- Hreinsa m bómull vættri í spritti.
- Lokalt : Bactroban smyrsl (múpírócín).
- Etv. iv Cloxacillin

Sýkingar hjá nýburum

- omphalitis

- Omphalitis orsakast af Staph. aureus, Streptokokkum, E. Coli og Pseudomonas. Getur valdið útbreiddum cellulitis í kviðvegg og necrotiseandi fascitis.
- Meðferð:
  - Iv Cloxacillin og Gentamycin
  - Etv einnig iv Flagyl

Omphalitis

Omphalitis

**E
N
D
I
R**